

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV. Cena—List je \$6.00 Entered as second-class matter January 18, 1923, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PONEDELJEK, 16. NOVEMBRA (NOV. 16), 1942 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 226 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Bitke med ameriškimi in osiščnimi četami v Tuniziji

Cez 10,000 nemških in italijanskih vojakov se izkrvalo v Tuniziji. Admiral Darlan apeliral na Francoze, naj se pridružijo zaveznikom v borbi proti osišču. Stalin pohvalil strategijo ameriških in angleških generalov na afriških frontah in napovedal zdrobitev sovražne oborožene sile.—Japonski konvoji odrinili proti Solomonovim otokom

London, 16. nov.—Zavezniške čete prodirajo naprej v Tuniziji in ameriški vojaški oddelki so se prvič v tej vojni spopadli z Nemci pri Bizerti, mornarični bazi. Izgleda, da je odločilna bitka za posest te baze v teku.

Radiopostaja v Rabatu, Maroku, je naznanila spopade med zavezniško udarno silo in nemškimi četami. To je potem potrdila berlinska radiopostaja.

Naznanilo pravi, da so nemška in italijanska transportna letala pripeljala čez deset tisoč vojakov v Tunizijo. "Novi nemški in italijanski vojaški kontingenti prihajajo v Tunizijo po morju in zrakom," pravi naznanilo.

Angleška časniška agencija Exchange Telegraph poroča, da so se nadaljnje ameriške in britanske čete izkrvale v več krajih severne Afrike. Domneva se, da se bodo združile s francoskimi vojski, ki se bore proti Nemcem in Italijanom.

Washington, D. C., 16. nov.—Japonske pripravljajo za nov napad na ameriške čete na Solomonovih otokih. Mornarični departement poroča, da so japonski konvoji odrinili proti tem otokom.

Department je prej poročal, da so bitke za kontrolo Guadalcanala, največjega otoka v Solomonovi grupi, nadaljujejo. Izgleda, da hočejo Japonci za vsako ceno pognati ameriške čete z Guadalcanala.

London, 14. nov.—Zavezniške čete so invadirale Tunizijo iz Alžirije pri La Calu in začele prodirati proti Tunizu, glavni mestu, kjer se Francozi bore proti nemškimi tankom in letalom, ki so jih pripeljala transportna letala. Admiral Jean Darlan, bivši vrhovni poveljnik francoske oborožene sile, je apeliral na Francoze v Tuniziji, naj se pridružijo zaveznikom v boju proti osišču.

Poročilo iz glavnega stanja zavezniškega poveljstva v severni Afriki pravi, da se je francoska vojaška posadka v Tunizu dvignila proti Nemcem, ki se trudijo, da obdrže kontrolo. Poročilo nastavlja, da so nemški padalci padli letališče zunaj glavnega mesta Tunizije. Nemci so po razsuti pripeljali več tankov v mesto.

Nemški transporti, ki dovažajo čete v Tunizijo, so bili bombardirani po ameriških in angleških letalcih. Enajst transportov so bombe razbile. Osmo letalo je bilo poškodovano. Nemška armada je po okupaciji Sredozemskega morja, začela prodirati proti Tuniziji. Vse kar je bilo, da bo kmalu navezala stike s zavezniškimi četami. Ostanke Rommelove armade so v pasti in pri tem uničenje. Izgleda, da bodo zavezniški kontrolirali vso severno Afriko.

Nove ameriške čete so se izkrvale na južni strani Casablancine, mornarične baze, katero so zavezniški prej okupirali.

Bra. Švica, 14. nov.—Nemški voditelji ne govorijo dosti o zavezniških odzivih v severni Afriki. Komentar na berlinski radiopostaji je, da potolaži zavezniški vojni dejel, da severna Afrika ni važna kot strategična točka. Galloštev v tej vojni ne igrajo v Afriki, temveč na morju in v Angliji.

Laborit Bevan napadel Darlana

Angleška vlada naj ne kooperira s kvizlingi

London, 14. nov.—Laborit Aneurin Bevan je v svojem govoru v parlamentu dejal, da je admiral Jean Darlan, bivši vrhovni poveljnik francoske oborožene sile, izdajalec in pozval je Churchillovo vlado, naj ne kooperira s njim.

"Darlan je zloben človek, ki se mu ne more zaupati," je dejal Bevan. "On je v popolnem nasprotju z generalom Charlesom de Gaullem, načelnikom odbora borbenih Francozov, ki predstavlja svobodoljubne Francoze. Vlada ne sme postaviti kvizlinga, podgane, ki zdaj beže s potapljačice se ladje, na mesta, ki so stali na naši strani v težkih časih. Darlan imajo toliko grehov in zločinov na svoji vesti, da jih ne more nihče oprati. On ni oseba, s katero naj bi Velika Britanija kooperirala."

Bevan je kritiziral tudi premijerja Churchilla zaradi izjave, da se Velika Britanija ne bo odpovedala imperializmu. "Britska armada," je dejal, "se ne bori za ohranitev starega reda v tej vojni. Ako mislite, da mora Velika Britanija obdržati vse prirpore kolonije in poseščine, se motite. Kaj naj potem pomenijo besede in zagotovila, da bodo ljudstva odločala o svoji usodi in postavljale vlade, kakršne želijo? Naša armada, mornarica in letalska sila se ne bore v tej vojni za to, da ostane vse, kar je bilo. Iz te vojne se mora poroditi nov svet, tak svet, v katerem ne bodo ljudske mase izkoriščane po mogočnih silah."

Bevan je osmešil naznanilo, da bodo zvonovi zvonili po vsej Angliji v proslavo zmage osme britske armade v Afriki. "Vse, kar je bilo doseženo v militarnem oziru, je zdrobitev petnajstih osiščnih divizij," je dejal. "To ni tak uspeh, ko pa vemo, da ima sovražnik 260 vojaških divizij in izmed teh 240 v Rusiji."

Pomočniki saboterjev spoznani za krive

Chicago, 15. nov.—Šest čikaških Nemcev je bilo na obravnavi pred federalnim sodiščem spoznanih za krive zarote. Porota, katero je tvorilo osem žensk in štirje moški, jih je spoznala za krive. Vsi so bili obtoženi, da so pomagali Herbertu Hansu Hauptu, enemu izmed nemških saboterjev, ki so se v dveh grupah izkrvali na ameriškem obrežju v zadnjem juniju. Ti so Hans Haupt in njegova žena Erna, oče in mati saboterja Haupta, ki je bil pred nekaj tedni usmrčen na električnem stolu v federalni jetnišnici v Washingtonu; Walter in Lucille Froehling, stric in teta Haupta, in Otto Wergin in njegova žena Kate, prijateljka Haupta. Federalni sodnik William J. Campbell, ki je predsedoval obravnavi, je dejal, da bo izrekel obsojdo prihodnji petek. Maksimalna kazen je smrt, minimalna pa pet let zapora in plačitev \$10,000.

Anglija pošila letala Rusiji

London, 14. nov.—Richard Law, tajnik vojnega ministra, je povedal parlamentu, da je Anglija poslala Rusiji 3053 bojnih letal v zadnjih dvanajstih mesecih. V tem času je Rusija dobila od Anglije tudi 4084 tankov in 30,031 motornih vozil.

MURRAY PONOVNO IZVOLJEN ZA PREDSEDNIKA CIO

Pogajanja za spravo z Ameriško delavsko federacijo

DELEGATJE OBSODILI LEWISOVE INTRIGE

Boston, Mass., 14. nov.—Philip Murray je bil ponovno izvoljen za predsednika Kongresa industrijskih organizacij na peti konvenciji, ki je bila sinoči zaključena. James B. Carey, tajnik CIO, je bil tudi ponovno izvoljen. Za podpredsedne so bili izvoljeni R. J. Thomas, Reid Robinson, Sherman Darlymple, Emil Rieve, Frank Rosenblum, Joseph Curran, Albert J. Fitzgerald, John Green in Allan S. Haywood.

Ko je bil Murray nominiran za predsednika, so začeli delegati paradirati po dvorani in s tem so demonstrirali, da vidijo v Murrayju izkušenega voditelja in da mu popolnoma zaupa. Pred zaključkom konvencije je bila sprejeta resolucija, vsebujoča pogoje, ki bodo stavljeni voditeljem Ameriške delavske federacije, ko se prične pogajanja za mir. Resolucija naglašja, da se CIO ne sme odpovedati načelom industrijskega unionizma. Interesi članov industrijskih uniij morajo biti zaščiteni in rasni predsodki v vseh uniijah odpravljeni. Storjen ne sme biti noben korak, ki bi ogražal organsko enotnost uniij CIO.

Konvencija je obsodila Johna L. Lewisa, predsednika rudarske uniije UMWA, ki je pognal svojo organizacijo iz CIO, s sprejetjem resolucije, ki pravi, da je Lewis intrigant in hoče ustvariti razkol v vrstah organiziranega delavstva. Trije bivši Lewisovi kolegi so ga obsodili v svojih govorih — Frank Bender, Allen A. Haywood in Philip Murray. Vsi so bili uradniiki rudarske uniije.

Murray je imenoval Lewisa diktatorja in izdajalca. Dejale med drugim, da se je Lewis lagal na konvenciji rudarske uniije, ki se je nedavno vršila v Cincinnati, O., ko je izjavil, da je on (Murray) zapustil rudarje v času stavke v "kapitvinih" premogovnikih jeklarskih korporacij. Murray je dejal, da se je zavzel za rudarje pri predsedniku Rooseveltu, ko se je pokazalo, da bo federalni posredovalni odbor zavrgel zahtevo za zaprto delavnico. Roosevelt je potem, da odvrne stavko, apeliral na operatorje, naj odobre klavzulo, da mora biti vsak rudar član uniije, zaeno pa je naslovil pismo neorganiziranim rudarjem, naj stopijo v uniijo. Ko je posredovalni odbor odbil zahtevo glede zaprte delavnice, je Murray v znak protesta izstopil iz odbora.

"Kljub temu je Lewis na konvenciji UMWA trdil, da sem izdal rudarje," je rekel Murray. "Ali si mora kdo predstavljati človeka s tako zlobno mentaliteto?" Lewis je ponovno demonstriral, da je lažnik.

Murray je obdolžil Lewisa, da kontrolira rudarsko uniijo z despotizmom in naglašil, da simpatizira z rudarji. On bi raje resigniral kot predsednik CIO kot pa škodoval rudarjem.

Konvencija je pozdravila ameriško ofenzivo v severni Afriki in poslala čestitke Rooseveltu in generalu Dwightu D. Eisenhowerju, poveljniku ameriške oborožene sile v Afriki. Ameriško vlado je pozvala, naj proglasi finko vlado za sovražnico, ker se je zvezala z nacijsko Nemčijo.

Domače vesti

Obiski in posdravi

Chicago. — Korporal Michael R. Kumer, prvi gl. podpredsednik SNPJ, je bil 13. nov. v gl. uradu SNPJ in uredništvu Prosvete. Kumer služi pri vojaških letalcih v St. Petersburgu, Fla., kjer je vso zimo prijetno toplo. V Chicagu se je mudil dva dni.

Is Joliet

Joliet. — Dne 7. t. m. je umrl Fr. Sterniša, star 55 let in doma od Žužemberka. Bil je samaki, v Ameriki je živel 30 let in zapuščal sestro. — Uradna vest se glasi, da je bil v bojih na Solomonih ubit saržent Rudolf Malnar, sin bivšega trgovca iz Joliet, ki je že šest let služil v ameriški mornarici.

Is Clevelanda

Cleveland. — Dne 11. t. m. je v bolnišnici umrla Cecilija Brađač, roj. Končar, stara 48 let in rojena v Braziliji, Južna Amerika, odkoder je prišla v Združeno državo pred 31 leti. Tukaj zapuščala moža, dva sinova, dve hčeri, vnuka in sestro, v Lynbrook, N. Y., mater in sestro, v Braziliji pa dve sestri. — Frank Zupančič je prejel od Mednarodnega Rdečega križa iz Švice pismo svojega brata Janeza Zupančiča iz nemškega ujetništva, ki sporoča le to, da je "zdrav."

Nov grob na newyorških farmah

Worcester, N. Y. — Pred dnevi je tukaj umrl Anton Škerl, po domače Krznarjev, doma iz Begunj pri Cerklju. Tukaj zapuščal ženo in dva hčeri, v Clevelandu pa tretjo hčero.

Član umrl v Ohio

Bellaire, O. — Te dni je umrl Razmo Šubat, star 55 let in doma iz Hreljin-Senja v hrvaškem Primorju. Bil je član društva 258 SNPJ, katerega je pomagal ustanoviti leta 1916. Zapuščal ženo, sina pri vojakih in več hčera in bratov.

Is Pennsylvanije

Imperial, Pa. — Pred dnevi je tukaj umrl Nik Ivanec, star 57 let in član društva 108 SNPJ. Bil je hrvaške narodnosti in zapuščal ženo, štiri sinove — dva v armadi — in štiri hčere.

Franco odobril okupacijo Afrike

Španski diktator pojasnil stališče

Washington, D. C., 14. nov.—Iz Bele hiše je prišlo naznanilo, da je general Francisco Franco, španski diktator, odobril ameriško invazijo severne Afrike in izrazil upanje, da bo Amerika obdržala prijateljske odnose s Španijo. Franco je pojasnil svoje stališče glede ameriške invazije v odgovoru na noto predsednika Roosevelta, ki mu je bila poslana, ko so se ameriške čete izkrvale v Alžiriji in Maroku. Predsednik je istočasno naslovil noto portugalski vladi. Obe sta vsebovali zagotovilo, da Amerika ne ograža Španije in Portugalske.

Iz odgovora španskega diktatorja je očito, da se več ne nanaša na nacijsko Nemčijo. Izgleda, da ne veruje v zmago osišča v tej vojni. Hitra okupacija francoske severne Afrike in zdrobitev Rommelove armade v Egiptu sta ga prepričali o močnosti zavezniške udarne sile.

Tovorni parnik zgrajen v 111 urah

Richmond, Cal., 14. nov.—Nov rekord je bil dosežen v izdelnielci Kaiserjeve kompanije, ko je bil tovorni parnik Robert E. Peary zgrajen v 111 urah. Parnik, čigar tonaža znaša 10,500 ton, bo v prometu prihodnji ponedeljek.

Hitlerjevi pogoji za mir s Francijo

General Giraud obdolžen izdajstva

London, 14. nov.—Hitler je stavil pogoje za takojšen mir s vlado v Vichyju, se glasi, sem dospelo poročilo. To se je zgodilo na konferenci med njim in Lavalom v Monakovu.

Hitler je po poročilu, ki pa še ni potrjeno, zagotovil Lavala, da bo Francija dobila nazaj vse pokrajine z izjemo Alzacije in Lorene, ki postaneta avtonomni provinci. Obe sta zdaj pridruženi nemški državi.

Francija obdrži svoj imperij v Afriki, če bo njena bojna mornarica kooperirala z Nemci v vojnih operacijah proti zavezniškom.

Italija se odpove teritorialnim težnjam na račun Francije.

Italijanski fašisti so v prošlosti kričali, da morajo dobiti Nice, Tunisijo in Korziko. Predstavnik Mussolinijeve vlade je zdaj izjavil, da se Italija ne bori za posest francoskih pokrajin. Druga vest iz Vichyja pravi, da se je Laval izrekel proti aklenitvi vojaške zveze z Nemčijo.

Vichy, Francija, 14. nov.—Laval je apeliral na francoske čete v severni Afriki, naj se ne pridružijo generalu Giraudu, ki je šel na stran zaveznikov in se postavil na čelo gibanja, čigar cilj je osvoboditev Alžirije, Maroka in Tunisije.

Giraud je bil obdolžen, da je kot vojaški častnik izdal Francijo, ker je sprejel iz rok sovranišča poveljstvo francoskih čet v Afriki. Kot posledica tega mu vojski in civilni prebivalci ne smejo slediti in se pokoriti njegovim ukazom.

Spor med uniijo in kompanijo

Lansing, Mich., 14. nov.—Nash-Kelvinator Corp. je morala zapreti dve tovarni, v katerih izdelujejo bojna letala za armado, zaradi spora z uniijo avtntnih delavcev, včlanjeno v Kongresu industrijskih organizacij. Spor je nastal med delavci in delovodjem v enem departmentu in se potem razširil na druge. John Haruska, predsednik krajevne uniije, je dejal, da je korporacija izprija delavce.

Francoski diplomat se pridruži De Gaullevi grupi

Ankara, Turčija, 14. nov.—Raoul Bertrand, tajnik francoskega poslanstva v Ankari, je odstopil in naznanil, da se bo pridružil odboru borbenih Francozov, ki mu načeluje general Charles de Gaulle. On je v pismu maršalu Petainu dejal, da odpor proti ameriškim četam v severni Afriki ni v korist Francije, ker se te bore za svobodo Francije.

Roosevelt podpisal naborni načrt

Washington, D. C., 14. nov.—Predsednik Roosevelt je sinoči podpisal načrt, sprejet v obeh zbornicah, glede vpoklica fantov v starosti osemnajst in devetnajst let v vojaško službo, nakaer je postal zakon. Pričakuje se, da bo čez dva milijona fantov v tej starosti stopilo v armado v prihodnjih mesecih.

Tisoč rudarjev počiva v Alabami

Birmingham, Ala., 14. nov.—Obrat v premogovniku Tennessee Coal, Iron & Railroad Co. je bil ustavljen zaradi spora med rudarji in kompanijo. Ta je nastal, ko je kompanija odbila zahteve uniije glede zvišanja plače. V konfliktu je prizadetih čez tisoč rudarjev.

AMERIŠKA POMOČ PREBIVALCEM SEVERNE AFRIKE

Totalna mobilizacija za zdrobitev osiščne sile

DOSTAVLJENJE OROŽJA IN ŽIVIL

Washington, D. C., 14. nov.—Predsednik Roosevelt je naznanil, da bo Amerika zalagala z orožjem in živezem prebivalce francoske severne Afrike in one v pokrajinah, ki jih zasede oborožena sila združenih narodov. "Amerika bo akrcbela, da ne bo nihče stradal v pokrajinah, ki jih zasedajo ameriške in zavezniške čete," je rekel predsednik. Poleg živeza bodo val oni, ki se bodo borili na naši strani, dobili orožje.

Roosevelt je naglašal, da ameriška pomoč ni omejena samo na prebivalce severne Afrike, temveč jo bodo dobili tudi ljudje v drugih deželah, ki so pod peto osišča, ko jih bodo armade združenih narodov invadirale. Orožje in živila bodo dobivali Francozi, Arabci in druga ljudstva. Očitno je, da hoče Rooseveltova administracija potegniti zasušnjenja ljudstva na svojo stran ne samo v Afriki, temveč tudi v evropskih deželah, katere so okupirale osiščne sile.

Amerika bo nudila pomoč na podlagi posojilno-najemniškega programa. Roosevelt je imenoval Edward R. Stettinusa, načelnika posojilno-najemniške administracije, naj skrbi, da prebivalci afriških pokrajin, katere so okupirale ameriške čete, dobe vse, kar potrebujejo.

Poljedelski tajnik Claude Wickard je v razgovoru s časniki dejal, da bodo živila omogočila zmago v tej vojni in narokovala mir.

Iz Rooseveltovega naznanila je razvidno, da je on popolnoma uverjen, da se ne bodo samo Francozi, temveč tudi Arabci in druga ljudstva borila na strani združenih narodov in tako pomagala k zdrobitvi osiščnih sil ne samo v Afriki, temveč tudi v Evropi, ko jo invadirajo zavezniške čete. Vsa razpoložljiva sredstva bodo mobilizirana za poraz osišča.

Kongresnik kritizira strategijo na Pacifiku

Washington, D. C., 14. nov.—"Japonska bo zmagala v tej vojni, če obdrži ozemlje, ki so ga njene čete okupirale," je rekel kongresnik Melvin J. Maas, republikanec iz Minnesote, ki je v svojem govoru kritiziral strategijo ameriškega poveljstva na Pacifiku. "Amerika še vedno izgublja v tej vojni, čeprav se ameriško ljudstvo ne zaveda tega dejstva. Izgube so stalne od japonskega napada na Pearl Harbor. Amerika bo začela zmagovati, kadar bo poveljstvo oborožene sile na Pacifiku revdiralo svojo strategijo." Maas je član odbora za mornarične zadeve in polkovnik č šbora pomorščakov. On je bil v aktivni službi na Pacifiku in obiskal je Anglijo in Afriko kot vojaški opazovalec.

Sloviti letalec Rickenbacker rešen

Washington, D. C., 15. nov.—Sloviti letalec E. V. Rickenbacker, ki je s šestimi tovariši odletel z ameriškega letališča, je bil najden. On in dva tovariša so se nahajali na čolnu iz kavčuka na Pacifiku, trije drugi pa na otoku v bližini. Samo eden iz Rickenbackerjeve skupine je umrl, ko je bombnik, na katerem so se nahajali, treščil na morje in se razbil. Rešenci so bili odpeljani proti Havaju, kjer bodo dobili zdravniško pomoč.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosemito \$8.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincero \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (November 30, 1942), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Zadruga in "svobodna podjetja"

Koliko svobode ima danes sleherno tako zvano "svobodno podjetje" (free enterprise), kakor se je — da lepše doni — krstil privatni business, je lahko znano tudi šolarčkom. Federalna oblast ima zdaj tako čvrsto kontrolo nad privatnim kapitalom kot še nikdar v zgodovini Združenih držav.

A tudi drugače je naziv "svobodno podjetje" prevara. O tem lahko pričajo mali podjetniki — male ribice — ki neprestano padajo v žrela velikih rib — korporacij in verižnih komercialnih družb. Edino korporacije in podobne velike organizacije privatnega kapitala se plavajo na vrhu s pomočjo mnogih privilegijev, ki jih uživajo. Tudi "svobodno podjetje" mora biti njihov privilegij, ne pa pravica za vse.

Če bi bilo privatno podjetništvo res svobodno, bi ta svoboda ne veljala le za proizvajalce in trgovce ter bankirje, pač pa bi morala veljati tudi za konzumente, to je za vsakogar, ki se hoče organizirati za nabavo vsakdanjih potrebščin. Z drugimi besedami: svoboda v polnem pomenu besede bi morala veljati tudi za kooperativna podjetja ali zadruga. Ali velja?

Ameriško združništvo se vsa ta leta izza prve svetovne vojne, zlasti pa iz časov velike depresije zelo razmahuje. Medtem ko mali business stalno propada — prav tako mali farmarji — kooperative stalno rastejo in se širijo na vseh področjih gospodarstva; zadnja leta se zadruga bolj in bolj lotevajo tudi produkcije in financ. Naravnost veselje je gledati ta napredek. Kdor obupa nad demokracijo v Ameriki, ekonomsko demokracijo, naj si ogleda ta napredek, kajti očitno je, da ga še ne pozna.

Pred nekaj tedni je Ameriška kooperativna liga, katere spaja ogromno večino zadrug, imela zborovanje in med drugim je sklenila, da je prišel čas, ko morajo zadruga stopiti na plan in se pokazati ameriškemu ljudstvu, kaj so in kaj delajo. Liga je sklenila, da aranžira dolgo vrsto predavanj in vseh radijskih omrežij in za te radioprograme je pripravljena plačati običajno ceno. Ko pa je bil aranžma predložen radijskim družbam, sta dve največji družbi, NBC in CBS, odklonili ponudbo, češ da zadrugarstvo spada med — sporne zadeve, ki niso dovoljene. Takšna je svoboda KOOPERATIVNEGA podjetništva!

Kooperative pa ne bodo mirovale. Poskrbele so, da pride stvar pred kongres — da se dožene, če smejo le privatne družbe klepetati v radiu in oglašati svoje blago in kapitalistične principe ali imajo tudi zadruga pravico oglašati in razlagati principe zadrugarstva.

Ta slučaj nanovo potrjuje dejstvo, da korporacije smatrajo "svobodno podjetja" za svoj privilegij. Demokratična podjetja, kakršna so zadruga, pred katerimi imajo "svobodni podjetniki" menda velik strah, ne smejo imeti tega privilegija. Kajti, bržko dobe kooperative isti privilegij, potem privilegij ni več privilegij ali predpraveca, temveč je enaka pravica za vse.

Ampak sedanja vojna se vrši za demokracijo in demokracija — katere ne pozna privilegijev — bo zmagala!

Zloraba svobode tiska

Stara povest je že, da ekonomski, politični in socialni burbonci v Ameriki zlorabljajo svobodo tiska in vse ostale svobodščine do mozga.

Vojna je ustvarila razmere, v katerih mora biti marsikatera svobodščina omejena, ampak, če je omejena, mora biti omejena pravično, to je za vse enako. V ta namen so potrebni odmerki potrebnih, kadar odpove protivojno omejevanje. Kakor je zmanjkalo kavčuka in valed tega avtinskih obodov, kakor zmanjkujeta kovin za stavbarstvo in mnogih drugih dobrin za vsakdanje stvari, tako zmanjkujeta tudi tiskovnega papirja. Papirja zmanjkujeta zaradi pomanjkanja transportacije in delavcev.

Kaj je treba storiti, če je vedno manj tiskovnega papirja na trgu? Ali naj imajo veliki kapitalistični dnevniki privilegij, da lahko vrše "business as usual" in se tiskajo na dvajsetih ali tridesetih straneh kot po navadi, ob nedeljah pa s celim kupom priloge, in vsi manjši listi naj prenehajo izhajati? To bi bila velika krivica. Pravilno je, da se največji dnevniki skrajšajo na manjše število strani, tako da bo za vse časnike dovolj papirja. Tiskovni papir naj gre na odmerke.

Lastniki velikih burbonskih dnevnikov, kakor sta čikaški McCormick in njegova širarska Tribune, pa nočejo tega. Zanje ne sme biti odmerkov! Kajti odmerki papirja pomenijo, da gre svoboda tiska k vragu in prihaja fašistična diktatura v Washingtonu! Kajti svoboda tiska je zajamčena v ustavi in kdor omejuje svobodo tiska, ta ruši ustavo in ameriško republiko!

Burbonski McCormicki in njim podobna svojat, ki nastopajo kot čuvaji svobode tiska, so v strahu le za svoj tisk, s katerim že desetletja zlorabljajo ustavno svobodo tiska zato, da pobijajo svobodo tiska za druge, da pobijajo demokracijo in vsako dobro idejo, katere ograža njihov sistem privilegijev, ekonomskega izkoriščanja in tiranstva ter socialne degradacije!

Ti ljudje so največja coka pri današnjem vojnem naporu Amerike in največja ovira za hitro zmago demokracije. Njim je toliko za zmago demokracije, kakor za lanski sneg — in ameriška demokracija bi bila na velikem dobičku, če bi se jih mogla iznebiti na lep način. Pravično odmerjanje tiskovnega papirja jim bo vsaj nekoliko pristiglo njihova strupena žela.

Glasovi iz
naselbin

Barbičeva kolona

Cleveland. — Zdi se mi, da nekaterim ni po volji, da bi se še kdo drugi ytkal v jugoslovanska vprašanja razen njih samih. Ta dopisnik ni vez čes vtikal v ameriško tiskovno mrežo, ker izkušnje ga uče, da je mnogo vseh vrst narodnjakov, ki spreminjajo svojo barvo, kakor je tudi veliko onih, ki spreminjajo svoja politična prepričanja kakor pač piha veter.

Pred meseci je prišla skupaj dika naroda in kaj je storila? Nič! In ker ta dika ni nič storila, sedaj išče pomoči. Toda kadar kdo išče pomoči, je treba doznati, če jo res potrebuje. In če se dožene, da je pomoč res potrebna, tedaj so pač na mestu navsveti, kako se naj pomaga. V demokraciji državi je pač navada, da pride skupaj skupina ljudi in razpravi. Tako se razpravi tudi o vprašanju pomoči jugoslovanskemu ljudstvu in tako je prišlo v ospredje tudi politično vprašanje tega ljudstva. Povsem naravno je tudi to, da zborovalci na demokratičnih sejah so različnega mnenja. To traja toliko časa, dokler ne pride kdo izmed navzočih na dan z dobro idejo, ki je včasih sprejeta, včasih pa tudi ne. Odvisno je namreč od tega, kako popularna je tista oseba, ki je sprožila dobro idejo. Če oseba ni popularna, bo šla lahko tudi dobra ideja v koš. To je pač demokracija!

Ta dopisnik se je že dostikrat osmešil, ko je prišel s kakšno idejo na površje, in sicer ne radi tega, ker ideja ni bila dobra, marveč zato, ker jo je on sprožil. "Not popular..." Pozneje je pa se je le izkazalo, da je bila ideja dobra, čeprav je ni bilo v zapisniku. Potem se je ta dopisnik smejal, drugi so bili pa v zadregi, kako se rešiti iz zagate. Lahko bi navedel več slučajev, pa ni treba. Oni, ki mislijo drugače, naj si le nekoliko obude spomin in bodo uganili, kaj mislim.

Ko so prišli možje na površje z idejo za jugoslovansko pomoč, so imeli v mislih le to, da se po vojni pošlje v Jugoslavijo našim bratom Slovincem nekaj hlebov kruha, par prest, nekaj piškotov in mogoče še kak "kek" in narod bo rešen. Pozneje pa so se oglašali še drugi, ki hočejo dokazati tem možem, da se je pri taki pomoči treba poglobiti globlje in ne samo s par hlebi kruha, kakor se to na primer dela pri nas v demokratični državi. Tudi kaj se spominimo revežev na zahvalni dan ali na božični dan, da morajo tudi oni jesti, dočim se jim demokratično dovoli, da lahko stradajo 363 dni v letu. Ideja teh drugih pa je, naj se zemlja v rodni Sloveniji in drugje tako uredi, da si bo ljudstvo lahko preskrbelo svoj kruh v potu svojega obraza vseh 365 dni v letu.

Kdor ne ljubi drugih, da bi se vtikali v pereča vprašanja jugoslovanskega ljudstva, je pač njegova dolžnost, da gre sam na delo in stori, kar je potrebno, ne da bi klical druge na pomoč. Mi

se ne moremo zanašati na nikogar drugega kot le nase. In če želimo, da bi predsednik Združenih držav kaj storil za naš narod, ga moramo prej seznaniti o naših željah. In prav tako druge predstavnike. V zadnji vojni smo se veliko zanašali na predsednika Wilsona. On je imel dobre ideje in v tedanjih časih je storil prav, toliko kakor sedaj stori Roosevelt. Polagali smo veliko nanj, ali bil je izigran na mirovni konferenci in pozneje še v Washingtonu. Njegovih 14 točk se je potopilo v morje. Mali narod so bili razkosani in oni, ki so te narode prej tlačili, so pozneje dobili moč, da jih danes hočejo iztrebiti s površja zemlje.

Kar se je takrat zgodilo, se lahko zgodi tudi po tej vojni. Država Ohio je pri zadnjih volitvah šla republikansko pot in po tej poti so šle tudi druge države. In skro bi bila večina republikancev v Washingtonu, kjer bodo lahko diktirali mir. Lahko se zgodi, da bo šla ameriška zunanja politika v isto smer kot je šla po zadnji svetovni vojni. Mi ne vemo, kaj se bo zgodilo, zato se ne moremo zanašati na nikogar drugega kot sami nase. Potrebno je torej, da delujemo čim več s propagando, da seznanimo ameriško ljudstvo, kaj žele Jugoslovani, to je pravico do njih lastne zemlje.

Da, Združene države imajo isto moč, da lahko prevzamejo pod svojo kontrolo oni del evropskih narodov, ki so kot otroci brez varuha! Če jih ne napadejo velike države, se pa kavsajo sami med sabo. Zgodovina nam pove, da se je to dogajalo v preteklih stoletjih in dogaja se v našem življenju.

Ko sem danes v Prosveti čital članek našega urednika, sem razvidel, da se on skoro z ničemer ne strinja, kar kdo zapiše glede Slovenskega narodnega kongresa. Sam pa tudi nima nobenih priporočil, kaj naj se stori. Potrdi pa to, da mora SNK staviti vse svoje upanje na Ameriko in na nobeno drugo silo. Well? — Ali bomo poslali samo upanje ameriški vladi, da bo ona dognala, kaj hočejo ameriški državljani slovenske narodnosti? Zakaj naš ugodnik ne pride enkrat na dan, da bomo videli, kakšnega macka ima on v svojem žaklju glede bodočnosti Jugoslavije in Evrope v splošnem? Ali misli, da se bo na kongresu lahko vse ukrenilo v sedmih urah? In še brez nič?

V zadnjem dopisu sem omenil, da je nam potrebna propaganda, za propagando pa je potreben denar. Če ne bo tega dvojega, potem ne bo federativne republike, ne rešitve za zatirane narodnostne manjšine, in naši ljudje mogoče dobe le kako klobaso iz Amerike od svojih sorodnikov. Toda meni se sanja, da bo Amerika storila to, da bo kontrolirala nad onim pasom, ki ga je Nemčija ogražala veliko let, in to je, da se ji zapre pot proti Crnemu in Sredozemskemu morju. Za doseg tega pa bo treba nekaj več kot veliko Srbijo, veliko Bolgarijo ali pa veliko Albanijo.

Ako se bo pričel zbirati propagandni fond, me boste našli v vaših vrstah. Če bo šlo le za hleb kruha za zahvalni dan ali za božič in mogoče za kakšno obleko — I am out! Vprašanje je tudi kdo bo načeloval propagando.

Ker smo čitali sarkastične opazke rusofila, je potrebno, da jih malo opilimo. Profesor striga je lomil v svojem pogovoru, ko je konstatiral, da je lažje voziti tramvaj kot pa samokolnico. Prvič se "karole" ne vozi, ampak se jo rine. To je potrdil sam metropolit Levstik, star kitarrar, ki je nekoč imel tri samokolnice in dejal: "Vidiš, tri imam, toda nobena ne gre drugače kot da jo rinem." Res je za tako delo potreben močan hrbet, ali glava je lahko prazna, brez delujočih možganov, ker ni treba z možgani riniti samokolnice, kot pravimo.

Mi imamo opraviti s tramvaji že zadnjih 27 let. Ali še nikdar nismo videli moža, ki bi vozil tramvaj. Prvič smo videli konja leta 1902, ki je vozil tramvaj v Zagrebu in pozneje v Osijeku, Slavoniji. Ko smo prišli v Ameriko leta 1903, smo videli še, ko sta dva konja vozila tramvaj na južni strani Pittsburgha v vzhodni hriba med 10. in 18. ulico. Tramvaj gre sam po tračnicah, rabi pa moža, da mu ukazuje, ker sam nima možganov. "Idi in stoj, tam je idiot, da ga ne povoziš!" Zato je kontrolor spredaj. In ta mož, ki le kontrolira, ne pa vozi, mora imeti možgane. Današnji tramvaj ali poulčica je ustvarjena na električni pogon. In to je tista sila, ki VOZI tramvaj!

Nam se tudi zdi, da človek, rečimo domišljav metropolit, ki piše le o ušeh ali bolhah, je bil res vojak tam v senca Albanskih planin, kjer je dom uših in bolh, ali pa je v deliriju tifusa, ki ga raznašajo te nadležne stvarce. Je eno ali drugo.

Frank Barbič, 53.

V spomin prijatelju

West Middlesex, Pa. — V Prosveti čitam v Domačih vesteh, da je 1. novembra naglo umrl v Bessemerju, Pa., John Berglez, star 64 let, doma iz vasi Podgorica pri Šmarju. Če se ne motim, je bil doma iz vasi Gornja Slivnica pri Šmarju, ker v tisti vasi pravi pri neki hiši Berglez in tudi pišejo se takš. Gornja Slivnica je oddaljena od Šmarja uro ho-da. Gre se skoz Podgorico v hrib, ki mu pravijo Gura. Na vrhu tega hriba je podružna cerkev sv. Magdalene. Preko tega hriba je vasi Gornja Slivnica, kjer mislim, da je rojstna hiša pokojnega Johna, toda nisem gotov.

Njega sem spoznal v Ameriki pred približno 28 leti v Grove Cityju, Pa. Kot zastopnik sem bil obveščen od Glasa Naroda, da tam živi neka družina po imenu John Zupan, ki je v slabem položaju in bolezen v hiši. Upravi mi je pisala, da se je ta družina pisмено obrnila na Glas Naroda za pomoč, jaz pa naj grem tja, da dožnem, koliko je resnice na njih prošnji. Obenem sem bil tudi obveščen, da bo isti dan obiskal to družino John Berglez, ki je takrat živel v New Castlu.

In tako sva se takrat prvič videla in spoznala pri družini Zupan v Grove Cityju. (Z mano je bil tudi John Novak.) Dognala sva z Berglezom, da je družina res vredna pomoči, se podpisala na prošnjo, katero sem poslal Glasu Naroda in apel na čitate-

lje ni bil zaman. John Zupan je pred leti umrl, o njegovi ženi in otrokih pa mi sedaj ni nič znano.

Z Berglezom sva potem še večkrat skupaj prišla. Bil sem jaz pri njemu in on pri nas. Bil je zgovoren in močne postave, a smrt ga je premagala. Štirinčani smo ga zelo upoštevali in ga imeli za poštenjaka. Ko smo leta 1926 tukaj gradili Slovenski dom, smo šli tudi v Bessemer, da dobimo tem nekaj pomoči, oziroma prodamo nekaj delnic. In John Berglez je bil prvi, ki je kupil delnico za \$100 in dodal z nami ob hiše do hiše. Nam je tudi potem v vseh ozihi pomagal, tako da ga je naš gospodarski odbor Slovenskega doma nastavil za svojega zastopnika v Bessemerju. Ker smo tam imeli precej delničarjev, smo si dopisovali z Berglezom glede izplačev delnic. John je imel vedno prvo besedo, komu je potrebno, da se najprvo izplača. In za vsa izplačila smo tudi njemu pošiljali čeke. Tako so do malega tam vsi delničarji izplačeni, razen Johna, ki je bil do smrti delničar Slovenskega doma v Sharonu. Gotovo bo zdaj dobila to delnico izplačano z obrestmi vred njegova žena.

Njemu zdaj priznanje dajati, je prepozno. Šel je prehitro od nas in lahko bi bil še marsikaj dobrega storil. O njegovi nagli smrti smo bili obveščeni po drugih. Slovenski dom je na hitro pooblastil delničarja Franka Cimpermana, naj se poda v Bessemer, da Johna vidi še na mrtvaškem odru, mu pripne znak z napisom: "Delničar Slovenskega doma" in podari v slovo lep šopek cvetlic. In to je naš Cimperman storil. Gotovo bi se Berglezovega pogreba udeležilo nas več, če bi bili pravočasno obveščeni — na primer po telefonu, ne pisмено. Tako pa je bilo prepozno. Ko se je po dveh dneh Frank Cimperman vrnil iz Bessemerja, nam je povedal takole:

John Berglez je bil strasten lovec. Dne 30. oktobra je bil odprt lov na zajce. John se obloži z municijo, potlači nekaj sendvičev v torbo; puško na ramo in hajdi na lov. Tisti dan je tam kot tudi pri nas ves dan deževalo, tako da smo bili vsi lovci premočeni. Ampak da vile padajo z neba, strastnega lovca to ne ustavi.

In tako je pokojni John Berglez prišel domov popoldne ves premočen (koliko je nastrelil, ne vem). Njegova žena je ravno kuhinjo čistila. Šaljivo jo je ogovoril in pristavil, da mu je noga otrpnila, šel v drugo sobo in se vsedel. Žena kmalu zasliši stok. Gre v sobo in zagleda Johna, ki je imel glavo nekam čudno pobešeno in nič več ni govoril. Žena hitro pokliče nekoga, pride še omožena hči, Johna takoj odpeljejo v bolnišnico v New Castle, a vse zaman. Nič več ni bilo besede iz njega in umrl je kmalu potem. Gotovo ga je zadel mrtvoud.

Tako nepričakovano je žena izgubila dobrega moža, že odrasli otroci dobrega očeta, naš Slovenski dom pa dobrega delničarja. John, počivaj mirno v novi domovini, vsem ostalim pe-moje sožalje!

Omenim naj še to, da se je v Sharonu zadnjič oglašila štorčija in pri dobro poznani družini in tajniku društva 262 SNPJ. Franku Stambalu pustila zdravo hčerko. France je sedaj že četrtič oče, SNPJ pa je za enega člana bogatejša. Čestitke!

Člani, ne pozabite priti na decembrsko sejo društva 262 SNPJ. Anton Valentič.

Zarfin koncert

Cleveland. — Na zahvalni dan, 26. novembra, priredi pevski zbor Zarja svoj jesenski koncert v Slovenskem narodnem domu na St. Clair ave. Pričetek točno ob 5:30 popoldne. Poleg koncertnih točk bo podana tudi opereta "Beli telovnik", spev krasnega Straussovega valčka "Vino, ženske in pesem (Wine, Women and Song)".

To bo nedvomno nekaj novega za naše občinstvo. Besedilo je sestavil naš dobro znani član August Komar. Raznoličnost programa bo obširna. Zbor bo pel venček znanih, a priljubljenih pesmi. Nastopil bo kvartet, več duetov in solistov. Vstopnice v predprodaji so po 50c, pri blagajni pa bodo 55c. Koncertno vstopnice bodo veljale tudi za

plesno zabavo, pri kateri bo igral orkester Johna Pecona.

Delo pevskega zbora Zarje napredek kulture je dobro znano. Zbor še posebno sedaj pomače vojnim žrtvam. Tem apeliramo na vas, cenjeno občinstvo, da nas posetite na koncertu na zahvalni dan, tako da bomo lahko s trdnjejšo voljo kralji naprej z dobrim delom.

A. Fatur, član.

Želi nove "mape"

Virden, Ill. — V Prosveti so bili objavljene razni nasveti dopisnikov in uradnikov glede Slovenskega narodnega kongresa, ki se vrši v začetku decembra v Clevelandu. Vidi se, da jih je mnogo, ki sami ne vedo, kaj hočejo. Nekateri bi radi, da bi v Clevelandu osnovali Balkansko federacijo, drug Zdržene evropske države in in tudi taki so, ki bi najraje dves Balkan Rusiji.

Nič ne bom kritiziral prej omenjenih, niti ne omenjal, kakšni mislijevi imam o njih in njih vseh sugestijah. Moja odprta java je, naj slovenski kongres ostane v mejah slovenskega, res hoče biti to, za kar se naziva.

Ker se nismo imeli celotne slovenskega zemljevida (vsaj ga še nisem videl), bi bilo čudno, če bi vlade v Washingtonu, Londonu in Moskvi razumele naše izredne težkoče in nevednost naše narodne smrti. Oglašano je sicer že bilo mnogo o naših štirih mejnikih, toda ko naj vodi takšna meja — pa lelo ali vijugasto od enega drugega mejnika in kje naj mnik ostane na naši ali drugi strani — o vsem tem se nisem videl prav, dasi so nujno potrebne. Naš narodni kongres je po mjem mnenju nujno potrebna "mapa". Izdelana in predana naj bi bila kongresu in naj bi jo popravil, če bi bilo potrebno, in sprejel kot edini goj za življenje in obstanek tega naroda na zemlji svojih lov.

Tak nov zemljevid bi potdal s pojasnili raznim vplivom revijam in velikim ameriškim dnevnikom za priobčitev. Positi bi ga morali tudi v London, Moskvo, v Washington bi ga kar nesli. Če bi nastopali na način, potem bi jaz imel upanje na uspeh.

Druga važna nujnost so nanašni viri, za katere mora kongres preskrbeti. Brez denarja ni mogoče voditi nobene propagande, posebno ne naše, ker se bo morala voditi v angleški tisku, če hočemo sploh kaj dočeti z našo akcijo. Ta borba pa bo lahka. Ko bo naš zemljevid objavljen, bodo takoj nastopili nasprotni elementi (Sforza drugi) s protidokazi, in sicer mogoče v istih revijah ali listih, katerih so bile prej naše zahteve. Naša inteligenca bo morala vedno na straži, zasledovati večje publikacije in odbijati slučajne napade ter dajati pojasnila. To bodo delali naši vojnari na naši politični fronti, m ozadju jih pa bomo morali moralno in finančno podpirati, če hočemo doseči kaj uspeha.

Naj ob tej priliki omenim mo doživljanje iz prejšnje svetovne vojne. Ko sem prejel od Republiškega združenja propagandno tiskovino v svrhu objave v lokalnem listu, jo neseim uredništvo, počakam jo urednik in vprašam, če bi hotel to objaviti v listu. "Dobro, takoj, bom priobčil," je bil odgovor. res je tako naredil.

Nekako dva tedna kasneje dobim drugo tiskovino, jo neseim (Dolje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 16. novembra 1922)

Domače vesti. V East Helen Mont. so našli Fr. Puglja, dom od Ribnice, mrtvega v postelji. Delavske vesti. Preiskava eksploziji v Spanglerju. Pa. dognala, da je bil janski delovodja kriv razstrelbo. Inosemitstvo. Veliki izgrezi izbruhli v Nemčiji, pri kateri so se pojavili nemški fašisti. Silen potres je razdelal celo vrsto mest v Čilu; čez 2000 mrtvih. Sovjetska Rusija. Sovjeti so odločno nastopili proti fašistični Italiji; osem italijanskih parnikov je bilo zaseženih v Batumi.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

O BOJH OKOLI MESTA KONJICE

Posneti iz Pavličevega časopisa

Časnik lista "Hrvatski Narod" je pred kratkim opisal nekatere boje v Hercegovini. Iz tega poročila je videti, kako trdi, da boji v teh krajih, v katerih ni govoriti o "vladanju" italijanskih oblasti.

Prilici smo v Ožarac. Mesto je kolodvor se dvigajo pred od požara očrneli zidovi, razbiti od razbojnikov. Od tu Sarajeva bomo naleteli po na opustošene železniške proge, na porušene hiše in oplenjene trgovine. Meseca julija so Italijani zavladali od tod pa do Sarajeva.

Prilici smo do Konjice. Ljudje pripovedujejo o bojih, ki se odigrali v mestu in okolici. Koncem junija so kmetje iz okolice pripovedovali o pustošnih okolišnih krajih.

Tem pa je prišel 3. julij, ko na vseh progi od Sarajeva do Konjice - Tarcina - Hadžica - in drugih postaj, napad Italijani in so v nočnem mraku stavbe na vseh teh progi. 7. julija po polnoči so na mirno mesto Konjice, na katero so se navalili s hraba. Ustali 38. napadalnega črne legije, ki so branili, so imeli prenesti nepopoln udarec. Bombe so padle in s pokanjem pušk po črni gume v črnem nočnem mraku. Čuti je bilo poveličanje čet, levo krilo naprej - desno nazaj - topovi na svoje mesto - Italijan naprej... Razvila je gorčena bitka.

Boji ugledni vojak 38. črne legije so padli v tej bitki. Požari so izbruhnili v nešteto hišah, a zjutraj so četni padli mesto samo, kateri opolnili in v njem porušili najmanj zgradbe.

Propagando so skušali vplivati na prebivalstvo in ga pridobiti. Najzanimivejše je, da skušali uvesti novo metodo. To so govorice, da ne bodo stotnikom nič žalega in da ne bodo nikogar ubili. Pravo čudo je, da so usmrtili komaj desetotisoč. Zato pa so odnesli vse, kar so le mogli.

POLOŽAJ NA SUŠAKU

Nekega privatnega pisma iz Sušaka izveemo, da je italijanska vojska izvršila dne 6. in 15. junija ogromno število aretacij in prometa med Sušakom in Reko. Le s pomočjo posebne "gostinice", katero je zelo težko dobiti, je dovoljeno prekoračiti mejo.

Vsi begunci so bili znova postavljeni, da se vrnejo domov v rodnih krajev. Podaljšano do 12. septembra. Nove in še hujše kazni grozijo, ki se ne bi pokorili tega povelja.

Prebivalstvo Sušaka je priklenjeno na nova policijska ukrepanja. Prav posebno so opazili v zadnjem času kraji na Sušaku, posebno Podhum (Grob) kjer so lahki zažgali vse hiše, kar ene, ki je v posesti nekakega starega, ki ima že 80 let. Ruševine in zažigane so bile udeležene policije tudi redna artiljerija, ki je uporabljala ognjenice.

V koncentracijskem taborišču pri otoku Rabu se nahaja baje približno 6000 mož, med katerimi razsajajo bolezni, tako da jih umre precejšnje število. V taborišču se nahaja med Rabom in Loparom pri Sv. Evfemiji. Italijani so večinoma iz Grobišnice, Cebra in iz nekaterih istrskih krajev blizu Bistrice in iz Slovenije.

ITALIJSKI LIST O RAZMERAH V JUGOSLAVIJI

Italijanski listek z naslovom "Vladanje v budočnost Balkana" je pred kratkim izšel. V njem je opisano, kako Italijani, Rumunji, Bolgarji in Srbi se pripravljajo na vojno. Tako zvana Neodvisna država nam pa je tudi le plen.

Slovenec otrese in danes ves slovenski narod dejstvom trezno gleda v oči. Zato svojega nacionalnega obstanka ne bo ohranil in si tudi ne bo ohranil pogojev za boljšo bodočnost, če bo kot slepo orodje podpiral one, ki gazijo vse določbe mednarodnega prava in uničujejo ubogo slovensko ljudstvo.

Kongres federacije častnikov v Londonu

(Radioprejemna služba)

Dne 31. oktobra je bil prireditelj v Londonu kongres federacije častnikov, kateremu so načelniki vlad Zedinjenih narodov, med njimi tudi Slobodan Jovanović, poslali brzogovorne pozdrave. Več resolucij je bilo sprejetih, ki se bavijo s priporočili glede dela med vojno in v miru, obsojajo kvizlinške častnike na vseh zasadenih ozemljih, pozdravljajo podzemeljske časopise in dajejo častno priznanje vsem onim, ki pri njih sodelujejo.

Predstavniki vsake države je v svojem jeziku prečital pozdrav svojim tovarišem v domovini. Jugoslovane je zastopal tajnik jugoslovanske častniške skupine Grga Zlatoper. Izjavil je, med drugim naslednje:

"S svojimi tovariši vseh narodov pozdravljam junaške tovariše v domovini, ki so žrtvovali življenje za našo neodvisnost in našo čast. Naj se spomnim med drugimi le Josimovića, Cerova, Stanojevića, Jerkovića in vseh drugih, ki so padli za domovino. Obenem izrekam naše priznanje vsem častnikom, ki se bore v gorah, da ne bi izdajalsko služili sovražniku.

Zvesti so ostali visokemu idealu častniške poslovne časti, svobodi in resničnosti. Zaskrinjamo se, da bomo z vsemi silami stremili za tem, da razkrinkamo izdajalce in vrnemo domovini svobodno časopisje, ki je najboljši dokaz narodnega zdravlja, kakor to vidimo v zibelki časopisja Veliki Britaniji.

V tej zemlji svobodnega časopisja bomo storili vse za obnovo svojega časopisja po vojni.

Diplomat priporoča ustanovitev enotnega poveljstva

Washington, D. C., 12. nov. — Walter Nash, novozelandski poslanik v Washingtonu, je priporočal ustanovitev enotnega poveljstva v vodstvu vojnih operacij proti Japoncem na Pacifiku. Zavezniki morajo posnemati Japonce, ki imajo enotno poveljstvo in kateremu se morajo zahvaliti za dosežene uspehe v vojni proti zveznikom. Nash je član vojnega sveta za Pacifik.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

zopet k istemu uredniku s sličnim vprašanjem. Niti pogledati ni hotel, kaj sem prinesel, marveč se je strogo odrezal, da ničesar več ne objavi. Ko me parkrat premeri z očmi in se nekoliko pomiri, mi pove, da takoj drugi dan po objavi tistega mojega dokumenta je prišlo pet Italijanov v njegov urad in prinesli so mu petkrat več svoje propagande in zahtevali, da jo mora objaviti. "Zavrnil sem jih in sedaj ne sprejemam od nikogar ničesar več."

To navajam zato, ker ni izključeno, da tudi v sedanjem primeru kateri od naših doživljam sličnega. Iz tega tudi lahko vidite, da morajo biti take propagande dobro financirane, če jih hočete uspešno voditi.

Udeleženci tega kongresa se spominjajo velikega Slovana Masaryka. Ko se je nekoč vrnil iz svoje slovenske misije, je dejal: "Od doma sem šel kot Slovan, domov sem se vrnil kot Čeh." Delegati slovenskega kongresa pa mislim, da se bodo vračali domov kot Slovenci. Seveda s tem ni rečeno, da ne bi ostali v tesni simpatiji in zvezi z ostalimi Slovani.

Naš namen mora biti: uporaba vseh naših moči za celotno narodno združeno avtonomno Slovenijo. Jaz sem sicer, da bi tak načrt z navdušenjem sprejeli vsi pravi Slovenci ne oziraje se na stranke ali nekdanje medsebojno preklanje. Bojim se pa, da bo največji boj za naše najbolj navdušene Slovence, ki so sedaj pod Mussolinijevim škornjem. Vsa znamenja kažejo, da bo Vatikan glede rešitve Slovenije izpod Italije povsem nevarnejši kot pa kvizlinska vlada. Kako in zakaj, ne bom tukaj navajal, pa tudi sem sicer, da ne bo dolgo, ko bodo drugi vprašanje reševali.

Za naš kongres se mi vidijo važne samo tri točke, s katerimi je pričet. Pozneje, ko se razmere spremenijo, se seveda treba spremeniti tudi naše delo. Danes nam je v prvi vrsti potreben nov zemljevid Združenih Slovencev in istega publicirani s potrebnim pojasnilom, kjerkoli je to mogoče. Drugič moramo najti sredstva za financiranje naše propagande. Končno pa je treba izvoliti zmogljivo vodstvo, kateremu moramo vsi nuditi vso mogočo pomoč. Brat Barbič je za to delo že izbral nekatere moške in vidi se mi, da je dobro pogodil. Gotovo pa je, da dotični ne bodo mogli sami izvršiti vsega dela. Torej jih bo treba še izbirati. V slučaju, če jih brat Barbič ne

dobi, jih bo moral dobiti pa kongres.

Simon Kavčič.

Dobre vojne vesti

Johnstown, Pa.—Novejša radijska in druga poročila o razvoju svetovne vojne nam povedo, da se je vojna sreča začela na vseh bojiščih obračati na boljše, to je v prid zveznikom. V neprodorno rusko fronto se zaman zaletujejo tevtonske horde in njih sateliti. Menda bo res tako kot pravijo Rusi, da je "v Rusijo lahko priti, a nazaj ne bo imel kdo iti."

Na Daljnem vzhodu in raznih otokih v bližini Avstralije tudi Japonce zapuša njih bojna sreča. Mnogo njih orožja in ladij, ki so jih skovali iz ameriškega starega železa, že počiva na dnu morja. In tem bodo sledile še ostale, kajti Amerika ima dovolj gradiva za to.

Najbolj važna pa je nova fronta v Sredozemlju, na obalah francoske severne Afrike, kamor je odločno posegla mogočna ameriška armada, ki je opremljena z najboljšim orožjem, katero bo kos roparskim tolpom italijanskih in nemških armad. Prepričan sem, da je poseg ameriške armade na evropsko celino začetek konca Mussolinijevskega vladanja in njunega groznega tiranstva, ubojstva, trpinčenja, raznarodovanja in nešteto drugih nasilij, ki jih uganjajo nad drugimi narodi, kateri jim niso nikdar nič žalega storili. Kakšen bo obračun za storjene krivice, si človek ne more predstavljati.

Ta fronta v Sredozemlju je posebne važnosti za Jugoslavijo in tudi za Čeha. Le majhen skok preko italijanskega škornja in tam leži naše Primorje naše stari domovine. Lahko se zgodi, da bomo nekega dne obveščeni, s kakšno radostjo so bili pozdravljeni ameriški odrešitelji, ki so prispeli v Jugoslavijo s svojimi mnogimi avijoni, po našem še živem ljudstvu. In "ladje bele", ki so ušle trinogom in sedaj križarijo po vseh sedmih svetovnih morjih, bi se zopet vrnile v svoj lasten pristan in pripeljale sestradanemu in izmučenemu ljudstvu najpotrebnejše za prvo silo. Taka novica bi ganila srca vsakega Jugoslavanu ali Slovencu, pa naj bi bil še tako zakrknjen in prepojen z verskim ali političnim vprašanjem. V tem oziru smo edini in vse to lahko analiziramo z eno samo besedo—Osvobođenje!

Slovenski narodni kongres, ki se vrši v Clevelandu 5. in 6. decembra, bi v resnici moral biti obliž jugoslovanski kongres. Da ni, ni to krivda Slovencev. Krivi so voditelji srbohrvaškega naroda, ki se klestijo med seboj samo radi verskih in šovinističnih razlogov za prazen nič. Oboji govore eden in isti jezik, oboji so doma iz istih sel, pa nam trdijo, da sta to dva naroda! Ti trmoglavci ljudje ne vidijo, da je ura že obšla enajst. Najbrže bodo s svojo trmo in bedasto logiko veliko škodovali ne samo svojim "narodom", marveč tudi Slovencem.

Naš narodni kongres ima najčistejšie namene, ki so v prvi vrsti osvobodjenje in zedinjenje naše nekdanje domovine izpod tuje jarm. Da se to doseže, je treba trdnega medsebojnega edinstva; nobeno naše politično, versko ali svobodomiselnost nagnenje nas ne sme pri tem delu deliti. Ne nasedajte ljudem, ki hočejo že sedaj trositi razprtje s očitki proti raznim "voditeljem", da bi se okoristili s kongresom. Ti "voditelji" in sploh mi vsi ameriški Slovenci poznamo naš narod onkraj oceana kot večinoma globoko vernega in kot tak bo hotel biti tudi po zedinjenju. To bo še lahko, kajti nihče mu ne sme tega zanikati, ker s tem bi bila kršena svoboda, v katero veruje tudi samopostavljeni "narodni voditelj" Anton Grdina iz Clevelanda in se je rad poslužuje, kadar gre za njegove principe. Ljudje, ki odvajajo naš narod od kongresa, so silno majhni.

V našem kraju je nekaj družtev že izvolilo svoje zastopnike za kongres; upam, da bo sledilo še več družtev. Za uspeh kongresa je važno, da se zbere velika skupščina, da s tem pokažemo javnosti, da se narod zelo zanima. Priporočam zlasti družtvom, ki so financirano na dobrem stališču, da pošljejo svojega zastopnika; ako ga še niste izvolili, storite to na izredni seji, ker čas je kratek.

Naša johnstownska federacija SNPJ bo imela svojo sejo v nedeljo, 29. novembra, v domu društva 254 v Bon Airu. Upam, da bodo društva polnoštevilno zastopana in da bo tudi federacija zastopana na kongresu.

Slike žilanc unije International Ladies Garment Workers, razstavljene v Ferarglievem zavodu v New Yorku.

Predavanje dr. Kleinlererja o Italiji

Splošni položaj v sedanji Italiji

(Dne 2. novembra je bila prirejena v prostorih Jugoslovanskega informacijskega centra konferenca dr. Kleinlererja, znane dopisnika važnih časopisov, ki se je pred kratkim vrnil iz Italije. Ker nas Slovence vse, kar se dogaja v Italiji, močno zanima, navajamo najvažnejše točke njegovih razmotiranj.)

Dr. Kleinlerer je poudarjal najprej, da je nedavna odredba, ki daje Italijanom status "Friendly Allien" vzbudila v ameriški javnosti veliko pozornost. Povprečni Amerikane misli, da je ta dogodek na psihološki fronti že zares priprava na dejansko invazijo Italije.

V koliko je tako mišljenje utemeljeno? V odgovor dr. Kleinlerer obravnava tri vprašanja:

1. Sedanji položaj v Italiji

Italija niti od daleč ni mobilizirala vseh svojih sil. Ona se vojne sicer udeležuje, a le nekako napol—zato pa tudi njene izgube do zdaj niso bile zadostne, da bi bile oslabilе dejansko silo italijanske države. Ne sme se pozabiti, da je italijansko gospodarstvo pretežno, za 80 odstotkov, poljedelskega značaja in da je vojna povzročila le neznatno škodo. Narod sicer prenaša precejšnje pomanjkanje v prehrani, dočim med fašistično gospodo vladajo koruptni značaji, med katerimi je najhujši grof Ciano.

Sedanji položaj v Italiji je torej nekoliko napet in ljudstvo ni baš zadovoljno—toda to je trpljenje, ki ga narod v vojni razmeroma lahko prenaša.

2. Kakšne sile delujejo v prid prevratu?

Dr. Kleinlerer omenja najprej nemško nadzorstvo. To nadzorstvo gospodari največ laški zunanji politiki, dočim je nadzorstvo notranje politike in policije mnogo bolj prepričano fašističnim organom nego to misli svet. Italijani se popolnoma zavedajo svojih neuspehov v zunanji politiki in dobro vedo, da so v oslabele do zdaj pogoreli napram Lavali, ki je s pomočjo Hitlerja ohranil celo Tunizijo.

Italijani so torej ponizani in nezadovoljni, a da bi moglo priti do organizirane vstaje, na to ni upati. Podzemeljsko rovarjenje bi moglo le nekoliko povečati zmešnjave, ki bodo nastale ob prihodu zavezniške zmage.

Delavstvo, ki bi moglo v ljudstvu prevzeti vodstvo podzemelske fronte, posebno v industrijskih krajih Milana in Turina, je popolnoma neorganizirano, tako da je največji odpor med ljudstvom v ribiških in pomorskih krajih.

Naša johnstownska federacija SNPJ bo imela svojo sejo v nedeljo, 29. novembra, v domu društva 254 v Bon Airu. Upam, da bodo društva polnoštevilno zastopana in da bo tudi federacija zastopana na kongresu.

Andrej Vidrih.

skih krajih, kjer se oborožena vataja ne bi mogla razviti. Vladarska hiša je na strani fašistov.

Armada, to je vojaško vodstvo, pa tudi ne bo hotelo tvegati oboroženega spopada z Nemci. Ako pride do prevrata v Italiji, ga bo najbrže izvedla armada, a storila bo to šele v zadnjem trenutku, ko se nemške osvete ne bo več bati in ko bo treba le še poklicati zavezniške, bodisi angleške, bodisi ameriške vojske. Takšno je mnenje dr. Kleinlererja o laškem protifašizmu.

3. Kaj nameravajo zavezniške sile storiti s Italijo?

Dr. Kleinlerer govori najprej o takozvanem svobodnem laškem pokretu in poudarja, da grof Sforza daleko nima za seboj vseh Italijanov v inozemstvu. Več posameznih skupin baje že deluje proti njemu—tudi brzojavni protesti so bili že poslani v Washington. Grof Sforza bi mogel po mnenju dr. Kleinlererja marsikaj pokvariti v sodelovanju protifašističnih laških skupin, ker ga nekatere nikakor nečejo priznati.

Najzanimivejši del predavanja dr. Kleinlererja je njegov zaključek:

"Ako bi Italijanom uspelo, da zares privedejo zavezniške do tega, da Italija izgubi v tej vojni le nekatere, ali pa vse kolonije, ki so bile vse brez izjeme negativne postavke italijanskega gospodarstva, katerim je Mussolini posvečal toliko pažnje le zaradi prestiža in v neki meri zato, da si ustvari strateške baze za napad, ako bi prišlo do tega, bi bila Italija v vsej Evropi ona država, ki bi v tej vojni najmanj izgubila in prav za prav največ pridobila."

Prof. dr. Furlan je v razpravi, ki je sledila, močno poudaril, da so Italijani Nemčiji v veliko pomoč in da je neupametno omalovaževati njihovo vlogo v roparski vojni osi. Na strani svojih nacističnih zaveznikov se Italijani bore mnogo bolje nego to svet priznava, dočim se na zasadenih ozemljih, posebno pa na Balkanu kakor na primer v Sloveniji, obnašajo ravno tako kruto kakor Nemci. Če so Italijani kot narod zveznikom prijazni in če je le peščica fašističnih mogetcev na strani Nemčije, dočim je narod proti njim—potem nastane vprašanje: Kdo je požgal naše vasi in odvajal naše ljudi v suženjstvo?

Meja med Francijo in Švico zaprta

S francoske meje, 12. nov. — Nemški carinski uradniki in vojaške čete so zaprle mejo med Francijo in Švico. Varok ni bil pojasnjen. Mnenje prevladuje, da je akcija povezana z nemško okupacijo vse Francije.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

Izda svojo publikacijo in se posebno list Prosveta za kulturo, ter potrebo agitacije svojih družtev in članstva in za propagando drugih podpornih organizacij. Vsa organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorni dopis in naznanila drugih podpornih organizacij in njih družtev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

Naši "ladjevaltilci na Volgi" ki stekajo: Ej ubajemi!

DOLGA ROKA

S. M. GARDENHIRE

(Se nadaljuje.)

"Vi ste mornar?"

"Da, sir!"

"Zakaj pa niste poročili Karoline Wells?"

Mladi mož je zardel in v zadregi zmajal z rameni. Dočim je v zadregi gledal na tla, je Conners skrivoma opazoval miss Maurice. Njene poteze so se zdaj le nekoliko izpremenile, da je bilo to komaj opaziti.

"To je popolnoma osebna zadeva, ki vas bo pač le težko zanimala, sir," je odgovoril Henges po kratkem obotavljanju.

"Vam tudi ni treba odgovoriti na to vprašanje, če nečete," je rekel Conners. "Nisem se hotel vmešavati v vaše ljubimkovanje s Karolino, vendar je javna tajnost in ker je imela ona nadzorovati malo Mary, tedaj si pač lahko mislite, da nas vsakdo, ki je s Karolino v kakšni zvezi, kar najbolj zanima."

"Gotovo," je vzkliknila miss Maurice.

Začuden jo je pogledal Henges, na kar je zopet povesil oči.

"Potem vam hočem vendarle odgovoriti na vprašanje; kajti ničesar nočem tajiti, kar bi pomagalo, da se razjasni zadeva. Ko sem začel občeševati s Karolino, tedaj ... tedaj ... Zmeden ni mogel Henges naprej govoriti.

"Le mirni bodite in govorite počasi," je rekel Conners.

"Tega ni treba, sir. Karolina je revna, jaz pa sem zelo prijeten."

"K—a—j?"

"Da, pri dekletih, sir. Vseled tega sva prišla nekoliko navzkriž, dokler nisem slišal, da ji bo njena teta, dobro situirana vdova nekega trgovca, zapustila precej denarja. Tako sva se zopet pobotala ter občeševala dalje. Vsa se nama ne mudi. Jaz sem še mlad. In ker se dekleta ravno tako zelo za me trgajo, tedaj tudi nekoliko časa še lahko zdržim."

"Vi torej zazdaj iščete, kje boste našli najtoplejšo zavetje, ali ne?"

"Da, dobro ste povedali, sir. Toda jaz v resnici ne vem, v kakšni zvezi je to z našo zadevo."

"Tako? No, vaša odkritosrčnost je na videz ravnotaka, kakor vaša sreča v ljubezni. Sicer vas pa zdaj več ne potrebujemo. Zazdaj smo vas hoteli samo spoznati. Menda vas damo pozneje še enkrat poklicati."

"Prosim, vedno sem vam rad na razpolaganje. Vsa sem bil jaz prvi, ki je iskal malo miss Mary. In če bi dobil v roke lopova, ki jo je odpeljal, tega bi pošteno zmikastil."

"V resnici? No, dobro! Torej na svidenje." Očividno olajšan, da je srečno prestopal to neprijetno zaslisevanje, je Henges odšel iz sobe. In takoj je vstala tudi miss Maurice.

"Oprostite!" je rekel Conners kar najljubezniveje, "ali bi mi tudi vi dovolili par vprašanj, mis Maurice?"

"Seveda! Prosim lepo; popolnoma sem k vaši dispoziciji!" je odgovorila prijazno.

"Lepa hvala! Pač si morete misliti, s kakšnimi težkočami se moramo boriti, kako važna nam je tudi najmanjša stvar, ki bi bila morda v zvezi z nesrečo male, in vi boste razumeli, da moramo biti o tem natančno poučeni. Žal nas v tem oziru mr. in mrs. Ellis ne moreta podpirati. Službeno osebo je pa valed preprostost zasliševanj popolnoma prestrašeno, obenem pa tudi valed raznih govorice in klepetanja popolnoma zmešano; tako da so izpovedi teh oseb za nas docela brezpomembne. Upam, da me razumete?"

"Gotovo!"

"In tako bi nam mogli vi pri našem zasledovanju z marsikaterim nasvetom pomagati," je rekel resno Conners. "Sicer smo še vedno na nejasnem, vendar pa sem si glede zločinca ali zločincev ustvaril mnenje, o katerem bi se rad z vami natančneje pomenil. Ali smem na to upati?"

"Gotovo, sir."

"Ali bi me mogli morda danes popoldne obiskati v mojem ateljeju? Tam sva nemotena in tudi nisva tako zelo pod pritiskom tega miljeja, ki na vsakogar več ali manj učinkuje," je rekel moj prijatelj, ki se skoraj tudi ni mogel več obvladati in je mrzlično vzdigoval rameni.

"Gotovo, zelo rada," je odgovorila miss Maurice; "popolnoma razumem vašo namero. Kdaj vam bi bilo ugodno, da pridem?"

"Rečimo ob treh, če vam je prav. Sicer bo tudi moj prijatelj navzočen, vendar pa bi mi bilo popolnoma prav, če pridete tudi v spremstvu, morda lakaja ali komornika, ali kdorkoli vtegne."

"Pridem zelo rada," je zagotavljala miss Maurice in je pristavila čez nekaj časa: "Pravzaprav pa je vendarle zelo čudno, da zločinci še vedno tako molče. To pričakovanje je grozno."

"Oprostite! Zdaj sem se spomnil, da vam najnovejše niti še ni znano. V inseratu, ki so ga prav gotovo priobčili odpeljatelji male Mary, sporočajo, da so pripravljene, izročiti otroka proti visoki nagradi."

"Vendar!" je živahno vzkliknila miss Maurice. "Oh! to izpreminja vso zadevo. No, mr. Ellis tudi rad plača."

"Da, to je res."

"Upam, da mu tega tudi ne boste odsvetovali, mr. Conners, ter tako zavlačevali čas, da dobimo svojega ljubljence," je menila miss Maurice, in iz njenega glasu se je slišalo kakor prijetna grožnja.

"O ne! Na noben način!" je resno odgovoril Conners. "Če pa že moramo plačati in še tako visoko vsoto, tedaj se hočemo tudi v vsakem oziru zavarovati. Predvsem zahtevamo od zločincev gotovo garancijo za to, da je mala zdrava in čvrsta in da jo med našim pogajanjem morda ne bodo trpinčili ali z njo grdo ravnali."

"Seveda," ga je prekinila miss Maurice, ki je bila vsako sekundo bolj vznemirjena.

"Nadalje," je moj prijatelj nadaljeval, "moramo biti pri vsem tem zelo previdni, toda zopet tako, da bodo zločinci takoj opazili, kako zelo smo oprezni. Vseled tega moramo natančno vedeti vse okoliščine in vsa dejstva, ki so z zločinom v bližnji ali daljni zvezi."

"Oh, kako rada vam hočem pomagati!" je vzkliknila miss Maurice; "jaz pridem točno. In le eno bi vam rada zaradi mrs. Ellis, oh, zaradi nas vseh položila na srce: Pospešite zaključek, kolikor ga morete!"

"Na to se morete trdno zanesti," je zelo resno odgovoril moj prijatelj. "Zdaj pa se hočeva posloviti, pozneje vas pričakujem v svojem ateljeju."

"Rada bi šla še po mr. Ellisu," je rekla miss Maurice; "oh, kako hvaležni vam bomo za vaš trud, gospoda! In vi vendar ne boste dovolili, da nas postranski denarno vprašanje še nadalje loči od našega oboževanega ljubljence, ali ne?"

"O ne!" je odgovoril Conners. "Bodite prepričani, da bomo vse, kar nas bo oviralo in ločilo, energično odstranili. Vi vendar poznate moj naslov?"

"Hm" — odlašala je z odgovorom — "jaz ... jaz sem ga menda pozabila ..."

(Dalje prihodnjik.)

V džunglah belega slona

Doživljaji in vtisi s pohodov po notranosti Zapadne Indije

Ing. Ferdo Lupša

(Nadaljevanje.)

Nameraval sem proučevati malo znano ozemlje ob tej reki. Ker prebivalstvo ne pozna čolnov, sem si v Me Sotu po zgledu domačinov pomagal s tem, da sem si sestavil dva bambusova splava. Take splave sem že prej včas uporabljaj po siamskih vodah. Za potovanje po Me Moi sem si najel štiri Laote, ki so kot starejši naseljenci dobro poznali reko.

Posekali smo potrebno množino dobro razvitega bambusa. Za vsak splav smo potrebovali 40 debel. Bambusovo deblo je 10 do 12 cm debelo in ima 40 do 45 cm dolga vola kolena, deblo samo pa je dolgo pet do sedem metrov. Z vrvmi iz rotanga povezovali smo splav in drugih rastlin soditi, da prebivajo tod tudi ljudje. Bilo je to plemo Karencov (Karancev).

dnevi nismo potrebovali. Na njem se je utaboril tudi moj siamski uradnik z ostalim osebjem.

Se preden smo zapustili Me Sot, so me Laoti prosili za dva tikala. S tem denarjem so si nakupili riža, sadja in dve piščetki. Nekaj tega so darovali vodnim demonom, s tem, kar je ostalo, pa so se sami pogostili.

Voda je tu plitva, teče počasi, v deževnem času naraste za več metrov in se izpremeni v divjo reko, po kateri plava grmovje, vejčevje in cela drevesa.

Bilo je prve dni meseca januarja 1916. Gosta jutranja megla je ležala nad reko; šele proti deveti uri, ko se je megla vzdignila, smo odrinili. Z bambusovimi drogovi so kuliji ravnali splava. Počasi nas je nesla voda naprej. Prve dni ni bilo nobenega pomembnega dogodka. Večkrat smo naleteli na manjše slapove, čez katere so splavi zdrevili brez nevarnosti. Na obeh straneh struge se je razprostirala džungla. Le tu pa tam se je dalo po manjših nasadih tobaka, koruze, bombaža in drugih rastlin soditi, da prebivajo tod tudi ljudje. Bilo je to plemo Karencov (Karancev).

V daljavi proti vzhodu se je

z nekaterih višjih točk dobro videl gorski greben, ki je tvoril razvodje med reko Me Ping in Mei Moi. Na burmanskem zemlji proti zahodu pa se je dvigalo gorovje Donah.

Vsak dan sem si izbral za prenočišče romantično zatišje na peščenem otoku sredi reke ali na obrežju. Neprijetna je bila samo

Wendell L. Willkie poljublja kitajskega otroka. Poleg njega je ameriški general Joseph Stillwell.

megla, ki nas je vsako noč zavila v svoj vlažni plašč. Noči so bile nenavadno hladne. Svoja nočišča smo navadno zapustili šele tedaj, ko je bilo solnce že visoko na nebu in je razgled megle, ki je ovirala razgled.

Po izsušenih delih struge smo na več krajih videli sledove divjih svinj, srn, jelenov in druge divjačine. Vmes so se dobro poznale tudi tigrove in leopardove stopinje. Po džungli so se preganjale živahne opice. Našo pozornost so vzbujale zlasti zelene papige, grlice, ptice rinoceros itd.; nekoč smo v daljavi videli tudi zlatega fazana, ki pa je precej redek pojav. Vsak večer in vsako jutro smo slišali tudi značilni ki-ki-ri-ki divjega petelina.

Pluli smo že peti dan po reki z lepo divjo pokrajino. Obrežje je bilo precej kamenito in od vode izpodjeden. Pred nami se je vlekel s siamskega ozemlja visok skalovit gorski greben Doi Makara, ki ga je delila reka. To je bila veličastna prirodna slika. Zdelo se je, kakor bi bil močnejši demon presekala skalo od vrha do tal in ustvaril velikanski prepad z navpičnimi stenami na obeh straneh, da bi mogel med njimi spustiti reko na drugo stran.

Tik pred to preseko smo prenočili. Močno šumenje vode ob kataraktu na drugi strani preseke nam je bila uspavajoča simfonija.

V lepem, a vendar nekoliko hladnem jutru smo spustili oba splava v preseko. Katarakt je imel precejšen padec, a ker je bila takoj za njim globoka voda, sta splava zdrknila čezenj brez vsake neizgode. Pečine, ki so se dvigale ob obeh straneh, so bile od vode močno izdolbene in izprane. Povsod je bilo polno temnih podmolov, izpod katerih se je slišalo bučanje pljusajoče vode. Na čerih, ki so molele iz vode, se je poznalo, da je segala voda v deževnih dobah več kot štiri metre nad navadno površino.

Takoj za tem kataraktom smo pripluli do še večjega. Ker je pa bil ta katarakt na ostrem ovinku reke, voda pa deroča, smo seveda morali biti pripravljeni na vse. Z dolgimi bambusovimi drogovi smo naravnali oba splava drug za drugim v primerni razdalji in dobro smo morali paziti, da se nam ni zadel splav ob kako ostro ključ, ki jih je molelo vse polno na obeh straneh iz vode. Z velikim silo je voda potem odnesla splava čez katarakt med bučanjem in šumenjem v globino, kjer so ju za trenutek skoraj popolnoma zakrili valovi.

Slike ob reki so bile veličastne, in ko smo jih imeli za seboj, me je navdajalo posebno zadovoljstvo, kakršnega lahko občuti samo tisti, ki obožuje naravo.

Na siamski, pa tudi na burmanski strani se je v daljavi videlo gorovje, ki je bilo višje od tistega, ki sem ga gledal onstran Doi Ma Kora.

Inneum

Sedmi dan po odhodu iz Me Sota sem dospel v Me Dan, majhno naselbino tik ob burmanskem meji. Ker ni bilo tam nobenih posebnih zanimivosti, sem se takoj drugo jutro odpravil nazaj v Me Sot po karavanski poti, ki je držala na vzhodni strani reke Me Moi. Najel sem nosače in smo vsi potovali peš. Prve dni nas je pot vodila v bližini reke, po večini skozi džunglo.

Nočeval sem v majhni naselbini Karancev ob gorskem potoku Me Kamo Noi, čigar voda je imela grenak okus. Vzel sem puško in se odpravil ob potoku na izprehod, ker je bila okolica zelo lepa. Hodil sem komaj pet minut, ko sem prišel do pripravnega prostora za kopanje. Hitro sem se slekel in skočil v vodo. Po kopeli sem legel na zemljo in potegnil iz žepa dnevnik, da bi popisal doživljaje tega dne.

Kakih petnajst korakov stran je pod grmom nekaj zasumelo in vzbudilo mojo pozornost. Pokazala se je majhna rdečkasta glavica in nekaj pograbila. Videl sem, kako se je dvignila črna kača in se krčevito ovila okrog živalce, ki je neusmiljeno grizla. To je bil boj za življenje, ki ni trajal dolgo. Zmagovalka je ostala mala živalca inneum. Kača, najbrž kobra, je bila morda eden meter dolga. Živahna roparica, nekoliko manjša od kune, jo je zvelkala v goščavo.

Nekaj časa je bilo zopet vse tiho in mirno. Prikazala se je potem še druga taka živalca, brčkone samica. Vohala je okrog sebe, praskala po zemlji, odmaknila trohnel kos lesa, slastno pograbila žuželko, jo pohrustala, še malo vohala okoli sebe, potem pa hitro izginila v goščavi za samogoltnim samcem. S krikom je letela jata zelenih papig nad menoj in sedla na visoko drevo. Ni se mi hotelo prijeti za puško, strel bi tukaj le motil idilo naravnih slik. Visoko na sinjem nebu so kakor majhne pike krožili gologlavi jastrebi.

Gologlavi jastrebi pri mrhovini Karavanska pot nas je vodila daleč proč od reke Me Moi v gorato ozemlje, po katerem so se razprostirali pragozdovi, kjer je rastlo tu in tam tikovo drevje.

Slika kaže brazilске bojne ladje v Rio de Janeiru.

Le redke so bile male naselbine Karencov, ob katerih je bilo nekaj za silo obdelane zemlje z gorskimi rižem. Po dolinah so se vili gorski potoki z dobro, čisto in hladno vodo.

Na drevju blizu nekega potoka je sedelo več ko sto gologlavih jastrebov. Videlo se je, da so bili siti in da počivajo. Takoj smo vedeli, da je nekje blizu mrhovina. Ni trajalo dolgo, ko smo zaduhali tudi smrad. Trideset korakov od kraja, kjer je karavanska pot križala potok, je ležalo truplo divje rdeče krave nagna deng. Nekaj jastrebov je požrešno trgalo meso od nje, ne meneč se za mimoidočo karavano, nekateri so vlačili čreva, drugi so se tepli za košček iztrganega mesa, nekaj jih je čepelo ob strani z leno razprostrtimi peruti. Idilična slika za prirodoslovca! Na kakih dvajset korakov sem postal in gledal zanimivi prizor, kar ptičje družbe ni motilo.

Gologlavi jastreb, ki živi v vseh delih Srednje in Zapadne Indije, ima navado, da kroži v

velikih krogih visoko pod ki in opazuje s svojim pogledom vse, kar se godi njim na zemlji. Šele kadaj gleda mrtvo žival, se spuvedno manjših krogih na se. Za njim prilete drugi in se prične.

Ne meneč se za okolico prvi na mrhovino, zasadi ostri kljun vanjo in kljuje dolgo, da ji razpne kožo, tem izvleče iz nje drob. V vtakne glavo in vrat do ovka v luknjo in izre drob. Čreva in večje kose mesa in truplo razseka s kljunom, veda nima vsak dan take dine. Ker se pa živi zla mrhovine, zato se vsele od kljuna, potem pa še na svojo golšo, da se komaj od tal.

Nikoli nisem slišal, da bi napadel živo žival, torej morem prištevati med rop. Ima slabe prste in tope kljave. Glava in vrat sta mu ta s ščetinastim in mehkim dom. Razdalja razprostrutrutni meri od 1.80 do 2.5 m. Gnezdi na visokem drevju, pečinah. Samica znese p vadi samo eno jajce; sam zamenjava samico pri val. Kakor papiga, doseže tudi visoko starost do 120 let.

(Dalje prihodnjik.)

ŽENSKA SREDNJE STARI

bi rada dobila delo in se tak znala s vdovcem ali samcem, nekoč svrhu možitve. Imam v trgovini, imela sem salun. Na naslov: Katarina Pavk, W. Frankfort, Ill.

BE 100%
WITH YOUR

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vse

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem angleškem jeziku in drugih . . . . .

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNI
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskar

. . . . . Cene zmernne, unijako delo prve vr

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane za vse snake, za člano ali nečlane \$6.00 eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.25 tednik, se jim to prišteje k naročnin. Torej sedaj ni vroška, re da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega v storit, tedaj mora upravništvu znati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:
Za Zdrst, države in Kanado \$6.00 Za Člano in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00 1 tednik in 5.00
2 tednika in 3.00 2 tednika in 6.00
3 tednike in 2.00 3 tednike in 7.00
4 tednike in 1.20 4 tednike in 8.00
5 tednikov in nič 5 tednikov in 9.00

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐